

ANDRZEJ WRZYSZCZ

 <http://orcid.org/0000-0002-9824-4251>
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

Administracja terytorialna w ustawodawstwie okupanta niemieckiego w Generalnym Gubernatorstwie (1939—1944) Część I (1.09.1939—31.07.1940)*

Problematyka administracji terytorialnej w Generalnym Gubernatorstwie (dalej: GG) okupowanym przez Niemcy w czasie drugiej wojny światowej nie doczekała się dotąd kompleksowego opracowania. Wprawdzie w 2008 r. ukazała się publikacja Łukasza Kozery i Mieczysława Wojtasika, której tytuł może sugerować czytelnikom, że jest to całościowa synteza. W rzeczywistości jednak dominującą część tej pozycji stanowią teksty źródłowe (obejmują one 252 strony, od s. 45 do s. 297), komentarz do nich jest stosunkowo lakoniczny (zaledwie 40 stron, od s. 3 do s. 43). Poza tym zdecydowana większość z tych dokumentów

* Przystępując do opracowania wskazanej w tytule tematyki, nie zdawałem sobie w pełni sprawy z jej obszerności. W trakcie przygotowywania tego artykułu postanowiłem podzielić zagadnienie na trzy części. Podstawą tego podziału były przemiany ustroju Generalnego Gubernatorstwa [dalej: GG], powiększenie jego terytorium oraz ewolucja polityki okupacyjnej hitlerowskich Niemiec wobec ludności zamieszkałej na tym terenie. Przedstawiona tu część I obejmuje okres od wybuchu drugiej wojny światowej do ogłoszonej przez Hansa Franka w dniu 31 lipca 1940 r. zmiany nazwy podległej mu strukturze zarządu okupacyjnego z GG dla okupowanych polskich obszarów na GG (miało to świadczyć o bliższym związku z Rzeszą Niemiecką). Planuję przygotowanie jeszcze dwóch publikacji na ten temat: część II obejmowałaby okres od 31.07.1940 r. do 01.08.1941 r.; część III — okres od 01.08.1941 r. do końca okupacji. Granicą między tymi periodami jest oczywiście pakiet aktów normatywnych związanych z wcieleniem dystryktu Galicja do GG wydany w dniu 1.08.1941 r.

nie ma w mojej ocenie żadnego związku z tytułem książki. Nie kwestionuję przydatności tych materiałów dla badań nad różnymi aspektami działań niemieckich władz okupacyjnych w GG w czasie drugiej wojny światowej. Nieliczne są natomiast źródła odnoszące się wprost do administracji¹. Niezbędne są więc dalsze pogłębione badania naukowe uwzględniające różnorodność materiałów źródłowych, w tym przede wszystkim archiwalia i wspomnienia osób, które były urzędnikami lub mogły bezpośrednio obserwować funkcjonowanie organów administracji. W odniesieniu do interesującej nas administracji terytorialnej potrzebne są szczegółowe prace biorące pod uwagę specyfikę poszczególnych dystryktów.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie aktów normatywnych regulujących organizację administracji lokalnej i kompetencje jej organów, które wydane zostały przez niemieckie władze okupacyjne i opublikowane w urzędowych dziennikach rozporządzeń. Różnica w stosunku do pracy Ł. Kozery i M. Wojtasika będzie polegała tym, że nie będzie to wybór tekstów źródłowych. Przywołane natomiast zostaną konkretne przepisy z tych aktów normatywnych wydanych przez okupanta niemieckiego, które (choćby w niewielkim zakresie) odnosiły się do organizacji administracji terytorialnej w GG i kompetencji organów wchodzących w jej skład. Mam nadzieję, że te ustalenia ułatwią innym badaczom weryfikację, czy to była tylko „fasada legislacyjna”, czy jednak uregulowania te były rzeczywiście realizowane w praktyce działań okupanta niemieckiego na centralnych ziemiach polskich od 1 września 1939 r. do 31 lipca 1940 r.

Pierwsze akty ustawodawcze odnoszące się do administracji terytorialnej władze niemieckie wydały jeszcze przed utworzeniem GG dla okupowanych polskich obszarów w dniu 26 października 1939 r. Miało to miejsce w okresie zarządu wojskowego. Już 1 września 1939 r. naczelny dowódca wojska gen. Walther von Brauchitsch wydał odezwę, w której ogłosił, że na terenach okupowanych przez wojska niemieckie władzę wykonawczą obejmują naczelnicy dowódcy poszczególnych armii. Stwierdził też, iż administracja powinna nadal funkcjonować lub będzie odbudowana od nowa². Uregulowania odnoszące się do administracji

¹ Ł. Kozera, M. Wojtasik: *Zarys administracyjny niemieckiej okupacji Generalnej Guberni (komentarz i teksty źródłowe)*. Chełm 2008. Poza tym przywołać można artykuły: J. Dziobek-Romański: *Organizacja administracji władz okupacyjnych na ziemiach polskich w latach 1939–1945*. „Rocznik Nauk Prawnych” 2012, T. 22, nr 3, s. 271–303; W. Kozyra: *Okupacyjna administracja niemiecka na ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1939–1945*. „Annales UMCS” 2013, vol. LX, s. 35–51. Wymienione wyżej artykuły mają charakter ogólnej syntezy, w których administracja terytorialna GG stanowi tylko część rozważań (Jacek Dziobek-Romański — 9 stron, Waldemar Kozyra — 8 stron). Poza tym autorzy skupili się przede wszystkim na przedstawieniu podziałów terytorialnych i struktury organizacyjnej administracji, niewiele uwagi poświęcając kompetencjom i funkcjonowaniu poszczególnych organów.

² Odezwa naczelnego dowódcy wojska z dnia 1.09.1939 r. (Dziennik Rozporządzeń dla obszarów okupowanych w Polsce [dalej: Dz.ROP] 1939, nr 1, s. 1). U boku dowódców armii działali szefowie zarządów cywilnych, którzy zajmowali się organizowaniem administracji (zob. M. Cygański: *Chef der Zivilverwaltung beim Armee- Oberkommando 8 i pozostałe po*

lokalnej znalazły się też w kilku innych ustanowionych przez niego aktach normatywnych. Za nadzwyczajny organ administracji gospodarczej można uznać moim zdaniem zarządców zleconych, których mógł powoływać naczelny dowódca wschodu i specjalnie przez niego upoważnione urzędy dla przedsiębiorstw, zakładów, nieruchomości i innego rodzaju mienia na podstawie rozporządzenia z dnia 29 września 1939 r.³ Lokalnym organem administracji skarbowej był Urząd Dewizowy Górny Wschód, upoważnione przez niego urzędy i Brygady Ochrony Dewiz zgodnie z przepisami ustawy dewizowej z dnia 7 października 1939 r.⁴

Od 16 października 1939 r. kompetencje ustawodawcze dla okupowanych przez Wehrmacht terenów polskich, które wkrótce weszły w skład GG, uzyskał także naczelny szef administracji⁵. Na podstawie jego rozporządzenia z tego samego dnia przewidziane zostały uprawnienia dla naczelników urzędów skarbowych oraz komisarzy powiatowych i miejskich⁶. Następnego dnia naczelny szef administracji wydał rozporządzenie dotyczące prawa pracy, w którym zastrzegł sobie możliwość powoływania specjalnych pełnomocników „dla załatwiania pewnych zadań” w tym zakresie⁷.

W okresie zarządu wojskowego Wehrmachtu opublikowano w Berlinie 12 numerów Dziennika Rozporządzeń dla obszarów okupowanych w Polsce (ostatni dwunasty miał datę 23.10.1939 r.). Zamieszczano w nich akty normatywne w dwóch równoległych wersjach językowych: niemieckiej i polskiej⁸.

Po utworzeniu GG 26 października 1939 r. uregulowano zakres mocy obowiązującej dotychczasowego prawa państwa polskiego i wprowadzanego przez okupanta prawa niemieckiego. Już w dekreście Adolfa Hitlera z dnia 12 października 1929 r., który wszedł w życie w dniu 26 października 1939 r., zawarty był przepis stanowiący, że w GG: „prawo dotychczas obowiązujące pozostaje w mocy, o ile

nim akta. „Archeion” 1959, T. 31, s. 55—63; E. Jędrzejewski: *Hitlerowska koncepcja administracji państwowej 1933—1945. Studium polityczno-prawne.* Wrocław 1974, s. 200—201). Status i kompetencje szefów rządów cywilnych nie zostały uregulowane w aktach normatywnych, które zostały udostępnione publicznie ludności okupowanych terenów.

³ Rozporządzenie o ustanowieniu zarządców zleconych dla przedsiębiorstw, zakładów i nieruchomości w okupowanych, dawniej polskich obszarach z dnia 29.09.1939 r. (Dz.ROP 1939, nr 7, s. 21—22, § 1—4).

⁴ Ustawa dewizowa dla okupowanego, dawniej polskiego obszaru (bez Wschodniego Górnego Śląska) z dnia 7.10.1939 r. (Dz.ROP 1939, nr 9, s. 11—40, § 1, 4—15).

⁵ Rozporządzenie naczelnego dowódcy wschodu o poruczeniu władzy wydawania przepisów prawnych naczelnemu szefowi administracji z dnia 16.10.1939 r. (Dz.ROP 1939, nr 12, s. 53—54, § 1). Autorem tego rozporządzenia jest naczelny dowódca wschodu. Nie odnalazłem innych aktów normatywnych wydawanych przez ten organ i publikowanych na łamach Dz.ROP.

⁶ Rozporządzenie naczelnego szefa administracji przy naczelnym dowódcy wschodu o polskim podatku dochodowym na rok 1939 z dnia 16.10.1939 r. (Dz.ROP 1939, nr 12, s. 55, ust. IV).

⁷ Rozporządzenie o unormowaniu warunków pracy oraz o ochronie pracy na okupowanych obszarach polskich z dnia 17.10.1939 r. (Dz.ROP 1939, nr 12, s. 57, § 6).

⁸ A. Wrzyszczyk: *Okupacyjne sądownictwo niemieckie w Generalnym Gubernatorstwie 1939—1945. Organizacja i funkcjonowanie.* Lublin 2008, s. 57.

nie sprzeciwia się objęciu administracji przez Rzeszę Niemiecką⁹. To ogólne sformułowanie spowodowało wiele wątpliwości. Niemieckie organy władzy okupacyjnej w GG nie były pewne, które akty ustawodawcze obowiązujące w Rzeczypospolitej Polskiej przed drugą wojną światową zostały nadal utrzymane¹⁰.

Akty normatywne niemieckich władz okupacyjnych w GG publikowane były w urzędowym Dzienniku Rozporządzeń. W okresie kilkuletniego zaledwie funkcjonowania GG (1939—1945) zmieniała się nazwa tego publikatora, jego struktura wewnętrzna oraz język (niemiecki, polski, ukraiński). Działalność ustawodawcza niemieckich władz okupacyjnych zakończyła się w praktyce w końcu 1944 r. Ostatni numer Dziennika Rozporządzeń dla GG wydany został 27 grudnia 1944 r. W ciągu tych ponad pięciu lat opublikowano prawie 1 700 aktów normatywnych. Duża część z nich zawierała przepisy regulujące usytuowanie organów administracji lokalnej w strukturze ustrojowej GG oraz ich kompetencje¹¹.

W odniesieniu do administracji terytorialnej należy w pierwszej kolejności przywołać najważniejsze akty generalnego gubernatora Hansa Franka. Już 26 października 1939 r. wydał on pierwsze rozporządzenie o odbudowie administracji okupowanych polskich obszarów, w którym ustanowił podział GG na 4 okręgi (Kraków, Lublin, Radom i Warszawa); niższy szczebel to powiat i powiaty miejskie. Organy administracji terytorialnej powołane w tym rozporządzeniu to: szef okręgowy i podległy mu szef urzędu szefa okręgowego, a na poziomie powiatu — starosta. Organizacja administracji miast i gmin miała być uregulowana w odrębnych przepisach¹². Modyfikacją pierwotnego podziału administracyjno-terytorialnego było rozporządzenie o utworzeniu w dniu 13 lipca 1940 r. nowego powiatu miejskiego Deutsch Przemyśl (Przemyśl Niemiecki)¹³.

Duża część aktów normatywnych przyznawała kompetencje szefom okręgowym. Mieli oni szczególną pozycję w systemie władz okupacyjnych w GG. Już 31 października 1939 r. wymieniono z imienia i nazwiska czterech szefów okręgowych w obwieszczeniu generalnego gubernatora wśród siedmiu innych najważniejszych stanowisk w GG podległych H. Frankowi¹⁴.

⁹ A. Weh: *Prawo Generalnego Gubernatorstwa w układzie rzeczowym z objaśnieniami i szczegółowym skorowidzem*. Kraków 1941, A 100, § 4.

¹⁰ A. Wrzyszc: *Okupacyjne sądownictwo...*, s. 344.

¹¹ Dziennik Rozporządzeń dla Generalnego Gubernatorstwa 1944, nr 47; A. Wrzyszc: *Hierarchia aktów prawnych wprowadzonych przez okupanta niemieckiego w Generalnym Gubernatorstwie w latach 1939—1945*. „*Studia Iuridica Lublinensia*” 2014, T. 22, s. 695—708.

¹² Dziennik Rozporządzeń Generalnego Gubernatora dla okupowanych polskich obszarów [dalej: Dz.RGGOP] 1939, nr 1, s. 3, § 4—6.

¹³ Rozporządzenie o założeniu miasta „Deutsch Przemyśl” (Przemyśl Niemiecki) z dnia 27.06.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 45, s. 217—218, § 1—5). Szef okręgu krakowskiego został upoważniony do wydania statutu regulującego w sposób szczególny administrację tej nowej jednostki terytorialnej.

¹⁴ Byli to: Otto von Wächter — okręg krakowski; Friedrich Schmidt — okręg lubelski; Karl Lasch — okręg radomski; Ludwig Fischer — okręg warszawski. Obwieszczenie w spra-

W tym samym dniu generalny gubernator wydał rozporządzenie, zgodnie z którym mogli oni regulować stosunki pracy poprzez przepisy dotyczące taryf dla konkretnych zakładów lub grup zakładów. Uzyskali oni także uprawnienia do nadzoru nad funkcjonującymi na terenie okręgu (dystryktu) umowami zbiorowymi oraz nad realizacją przepisów o taryfach¹⁵. Kilka tygodni później upoważniono ich do rozciągania obowiązku pracy dla ludności polskiej na młodzież między 14. a 18. rokiem życia¹⁶. W połowie listopada 1939 r. wyposażono szefów okręgów w kompetencje w dziedzinie sądownictwa. Mogli oni ustanawiać siedziby wydziałów sądów specjalnych na terenie podległych im okręgów i regulować właściwość miejscową tych wydziałów¹⁷. Pod koniec listopada 1939 r. uzyskali kompetencje nadzorcze w stosunku do organów administracji niższych szczebli. Mieli prawo mianowania burmistrzów i ich zastępców (na wnioski starostów) oraz starostów miejskich w gminach liczących do 20 tysięcy mieszkańców (przy większym zaludnieniu decydował sam generalny gubernator). Sprawowali bezpośrednią władzę nadzorczą nad powiatami miejskimi. Mogli uchylać, zmieniać, zastąpić, zawiesić każde zarządzenie obowiązujące na podległym im terenie oraz wydawać własne zarządzenia¹⁸.

Kilka dni później otrzymali kolejne uprawnienia odnoszące się do polskich urzędników i funkcjonariuszy zatrudnionych w administracji niemieckiej na poziomie okręgu. Sprawdzali, jaka była wysokość ich wynagrodzeń ustalona

wach personalnych z dnia 31.10.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 2, s. 15, ust. 3—6). Przez cały okres okupacji zachował swe stanowisko L. Fischer. W okręgu radomskim K. Lascha zastąpił w 1941 r. Ernst Kundt. Okręgiem lubelskim zarządzały trzy osoby: po odejściu F. Schmidta w 1940 r., jego miejsce zajmował do 1943 r. Ernst Zörner, a jako trzeci mianowany został Richard Wendler. Największą rotację zauważamy w okręgu krakowskim. Po odejściu O. Wächtera w 1942 r. nominowano R. Wendlera, przez kilka miesięcy w 1943 r. komisarycznie zarządzał Ludwig Losacker, a po nim na stałe stanowisko to objął Curt Ludwig von Bugsdorff. D. Schenk: *Hans Frank. Biografia generalnego gubernatora*. Tłum. K. Jachimczak. Kraków 2009, s. 409—411.

¹⁵ Rozporządzenie o unormowaniu warunków pracy oraz o ochronie pracy w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 31.10.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 2, s. 13, § 3—4). Kompetencje te uzupełniono w rozporządzeniach wykonawczych wydanych przez kierownika Wydziału Pracy w Urzędzie Generalnego Gubernatora Krohna. Pierwsze rozporządzenie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 26.10.1939 r. o wprowadzeniu obowiązku pracy dla polskiej ludności Generalnego Gubernatorstwa z dnia 31.10.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 2, s. 14—15, § 2—5) oraz pierwsze rozporządzenie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 31.10.1939 r. o unormowaniu warunków pracy oraz o ochronie pracy w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 1.11.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 3, s. 20, § 1, 3).

¹⁶ Rozporządzenie o rozciąganiu obowiązku pracy dla ludności polskiej Generalnego Gubernatorstwa z dnia 14.12.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 13, s. 224—225, § 1).

¹⁷ Rozporządzenie o sądach specjalnych w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 15.11.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 6, s. 34, § 1). Szerzej zob. A. Wrzyszczyk: *Okupacyjne sądownictwo...*, s. 83—92.

¹⁸ Rozporządzenie o zarządzie gmin polskich z dnia 28.12.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 9, s. 71—72, § 6, 8—10).

przez władze polskie przed wojną, a następnie decydowali o bieżących wynagrodzeniach oraz wydawali zarządzenia o przeprowadzkach tych urzędników i funkcjonariuszy¹⁹. Szefowie okręgowi ustalali wysokość zapomóg dla bezrobotnych na terenie podległych im okręgów. Mogli też poszczególne powiaty, osoby lub grupy osób wyłączyć spod zapomogi. Z drugiej strony mogli rozciągnąć przyznawanie zapomóg na grupę robotników rolnych, którym takie wsparcie nie przysługiwało, jeśli przemawiało za tym położenie konkretnego powiatu²⁰. Szefom okręgowym przyznano prawo nakładania kar pieniężnych do wysokości 1 000 zł przeciwko osobom, które naruszały przepisy rozporządzenia o cennikach w formie pisemnych zarządzeń karnych. Przeciwko takim zarządzeniom nie przewidziano żadnych środków prawnych. Kary te mogły być nakładane powtórnie. Także w formie pisemnych zarządzeń możliwe było nawet zamknięcie przedsiębiorstwa przejściowo lub na stałe. Szefowie okręgowi mogli przenieść powyższe uprawnienia na starostów i starostów miejskich²¹. Osobiście natomiast (obok organów centralnych GG) wydawali zarządzenia zezwalające na podróże koleją ludności żydowskiej²². Prawo do czasowego lub stałego zamknięcia przedsiębiorstw przysługiwało im także w stosunku do podmiotów prowadzących handel mydłem. Mieli obowiązek sporządzania spisu handlarzy mydłem i dostarczania go na szczebel centralny GG²³.

Szefowie okręgowi sprawowali bezpośredni nadzór służbowy nad niemieckimi władzami sądowymi powołanymi na podstawie rozporządzenia o sądownictwie niemieckim w GG. Ustalali granice okręgów sądów niemieckich, które stanowiły pierwszą instancję w sądownictwie niemieckim. Mogli zarządzać odbywanie roków sądowych poza siedzibami sądów²⁴. Bardzo podobne kompetencje uzyskali w stosunku do sądownictwa polskiego (bezpośredni nadzór służbowy, ustalanie okręgów sądów polskich, decyzje dotyczące ponownego uruchomienia działalności tych sądów)²⁵. Szefowie okręgów mieli nadzór nad publiczną aktywnością w dziedzinie muzyki, sztuk plastycznych, teatru, filmu,

¹⁹ Rozporządzenie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 3.11.1939 r. o udzielaniu wynagrodzeń znowu zatrudnionym urzędnikom i funkcjonariuszom polskim z dnia 6.12.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 12, s. 210—211, § 1—3, 5).

²⁰ Rozporządzenie o udzielaniu zapomóg bezrobotnym z dnia 16.12.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 13, s. 226—228, § 2, 9).

²¹ Rozporządzenie o cennikach z dnia 26.01.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 9, s. 42—43, § 6).

²² Rozporządzenie o używaniu kolei przez Żydów w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 26.01.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 10, s. 45, § 1).

²³ Rozporządzenie o wyrobie i sprzedaży mydeł i środków do prania wszelkiego rodzaju (Rozporządzenie mydlane) z dnia 1.02.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 10, s. 46—48, § 8, 12).

²⁴ Rozporządzenie o sądownictwie niemieckim w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 19.02.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 13, s. 58, § 2, 6).

²⁵ Rozporządzenie o sądownictwie polskim w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 19.02.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 13, s. 65, § 6, 8).

literatury, prasy i fotografii²⁶. Szefowie okręgowi przyjmowali również wnioski o zezwolenie w zakresie prowadzenia działalności przemysłowej, badali je, opiniowali i przekazywali odpowiedniemu kierownikowi resortu w Urzędzie Generalnego Gubernatora²⁷.

Bezpośrednimi podwładnymi szefów okręgowych (gubernatorów) byli szefowie urzędów okręgowych (szefowie urzędów gubernatorów). Urzędy te podzielone były na wydziały wyodrębnione na podstawie kryterium merytorycznego²⁸.

Na podstawie rozporządzenia H. Franka z dnia 31 października 1939 r. zarządzanie sprawami leśnymi w okręgach powierzono wydziałom lasów w urzędach szefów okręgowych²⁹. Wydziały pracy w tych urzędach uzyskały prawo do ogólnego nadzoru nad kasami ubezpieczenia społecznego³⁰. Przekazano im zadania i uprawnienia, które przed wojną należały do polskich inspektorów pracy i komisji specjalnych funkcjonujących w województwach³¹. Były instancją odwoławczą w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Rozpatrywały zażalenia na orzeczenia kas ubezpieczalni społecznych (okręgowych kas chorych) dotyczące wniosków o świadczenia z tytułu ubezpieczenia na wypadek choroby oraz zażalenia na orzeczenia oddziałów ubezpieczeń społecznych w Krakowie i w Warszawie odnoszące się do wniosków o renty³². Kierownicy tych wydziałów mogli zostać upoważnieni przez kierownika Wydziału Pracy w Urzędzie Generalnego Gubernatora do zwalniania całych gałęzi przemysłu, zakładów, gospodarstw domowych i konkretnych osób z obowiązku stosowania przepisów dotyczących nawiązywania i rozwiązywania stosunków pracy³³.

Szefowie okręgowi mogli przekazać kierownikom wydziałów spraw wewnętrznych i kierownikom wydziałów sprawiedliwości w podległych im urzędach

²⁶ Rozporządzenie o działalności kulturalnej w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 19.02.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 21, s. 103—104, § 1).

²⁷ Rozporządzenie o nabywaniu przemysłowych przedsiębiorstw, zakładów i praw udziałowych w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 23.04.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 35, s. 172, § 3).

²⁸ Podział na wydziały był kształtowany analogicznie do struktury wewnętrznej Urzędu Generalnego Gubernatora, a później Rządu Generalnego Gubernatorstwa. W. Witkowski: *Historia administracji w Polsce 1764—1989*. Warszawa 2007, s. 391.

²⁹ Rozporządzenie o leśnictwie i łowiectwie w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 31.10.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 4, s. 25—26, § 7).

³⁰ Pierwsze rozporządzenie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 17.10.1939 r. o ubezpieczeniu społecznym na okupowanych obszarach polskich z dnia 20.11.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 8, s. 66, ust. 1—3). Przywołane przepisy wykraczają według mnie znacznie ponad pojęcie ogólnego nadzoru.

³¹ Rozporządzenie o nadzorze przemysłowym w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 23.02.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 15, s. 83, § 2).

³² Drugie rozporządzenie o ubezpieczeniu społecznym w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 7.03.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 18, s. 94—95, § 9—11).

³³ Rozporządzenie o ograniczeniu zmiany miejsca pracy z dnia 22.02.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 15, s. 81, § 7).

swoje kompetencje, które uzyskali na podstawie przywołanego wcześniej rozporządzenia o sądownictwie niemieckim³⁴. Identycznego zabiegu dokonano w stosunku do kierowników wydziałów sprawiedliwości na podstawie wspomnianego rozporządzenia o sądownictwie polskim. Poza tym przyznano im bardzo istotne uprawnienia do składania wniosków o sprawdzenie wyroków sądów polskich. Były to nadzwyczajne środki prawne pozwalające na podważanie prawomocnych wyroków sądowych. Mogli też w ramach realizacji nadzoru nad polskim sądownictwem zatrudniać niemieckich sędziów, prokuratorów, urzędników kasowych³⁵. Kierownicy wydziałów spraw wewnętrznych w urzędach szefów okręgowych wypełniali zadania wchodzące według niemieckiego prawa stanu cywilnego w zakres wyższej władzy administracyjnej w stosunku do Niemców zamieszkałych w GG³⁶.

Wydziałom dla szkolnictwa w urzędach szefów okręgowych powierzono „naczelną kierowanie zarządem szkolnym w okręgu, sprawowanie wyższego nadzoru szkolnego”. Był to też bezpośredni nadzór nad „instytucjami oświecenia publicznego łącznie z muzeami i zbiorami”. Wydziały dla szkolnictwa rozstrzygały o tworzeniu i likwidacji szkół za zgodą wydziału spraw wewnętrznych i wydziału finansów w urzędach szefów okręgu, mogły decydować o powołaniu i zwalnianiu inspektorów powiatowych na szczeblu powiatu³⁷.

Organami administracji okupacyjnej na szczeblu powiatowym byli starostowie i starostowie miejscy. Starostowie kierowali powiatami i sprawowali bezpośrednią władzę nadzorczą nad gminami, które nie były powiatami miejskimi. Starostowie miejscy kierowali powiatami miejskimi. Starostowie i starostowie miejscy mogli uchylić, zmienić, zastąpić, zawiesić każde zarządzenie obowiązujące na podległym im terenie oraz wydawać własne zarządzenia³⁸. W tym samym dniu uzyskali na pierwszy rzut oka drobne, ale w praktyce bardzo istotne uprawnienia w zakresie dopuszczania do ruchu w komunikacji publicznej pojazdów mechanicznych³⁹.

Starostowie i starostowie miejscy otrzymali bardzo istotne kompetencje w stosunku do polskich urzędników i funkcjonariuszy zatrudnionych na podległym im terenie. Były one analogiczne do przedstawionych wcześniej uprawnień

³⁴ Rozporządzenie o sądownictwie niemieckim w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 19.02.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 13, s. 64, § 33).

³⁵ Rozporządzenie o sądownictwie polskim w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 19.02.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 13, s. 67, § 16, 19).

³⁶ Rozporządzenie o prawie stanu cywilnego Niemców w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 16.03.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 21, s. 105, § 7, ust 2).

³⁷ Rozporządzenie o strukturze zarządu szkolnego w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 16.03.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 21, s. 106—108, § 1, 5, 6, 8).

³⁸ Rozporządzenie o zarządzie gmin polskich z dnia 28.12.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 9, s. 71—72, § 8—10).

³⁹ Rozporządzenie o dopuszczeniu do ruchu pojazdów mechanicznych w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 23.11.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 12, s. 205, § 3).

szeffów okręgów w odniesieniu do urzędników i funkcjonariuszy na szczeblu okręgu⁴⁰. Na wniosek niemieckich lustratorów lasów starostowie i starostowie miejscy mogli wydawać zezwolenia na posiadanie i noszenie broni dla polskich leśników; czynili to w porozumieniu z właściwym miejscowo dowódcą SS i policji⁴¹. Na terenie powiatu prawo wykonywania polowania w niektórych obwodach łowieckich regulował naczelnik inspekcji leśnej. Starostowie i starostowie miejscy zatwierdzali i zaprzysięgali strażników łowieckich, których powoływały osoby uprawnione do polowania⁴².

Obcokrajowcy przebywający w GG mieli obowiązek zameldować się u starosty lub starosty miejskiego w ciągu miesiąca, a przybywający do GG — w ciągu tygodnia. W przypadku zmiany miejsca zamieszkania wewnątrz GG wprowadzono obowiązek wymeldowania się i zameldowania w nowym miejscu. Jeśli przybywający obcokrajowcy mieli zamiar stałego zamieszkania, musieli uzyskać pozwolenie. W przypadku naruszenia tych przepisów wyłącznie starostowie i starostowie miejscy mogli wystąpić z wnioskiem o ściganie⁴³. Mieli szczególne uprawnienia w stosunku do ludności ukraińskiej i góralskiej. Mogli mianowicie odstąpić od konfiskaty aparatów radiowych od tych grup ludności, a już skonfiskowane zwrócić i zadowolić się zgłoszeniem o posiadaniu takiego aparatu. Osoby trzecie mogły przekazywać aparaty radiowe przedstawicielom tych grup ludności tylko za uprzednim zezwoleniem starosty lub starosty miejskiego⁴⁴.

Omawiane organy niemieckiej administracji okupacyjnej na szczeblu powiatu wyposażone zostały w możliwości drastycznych represji wobec ludności żydowskiej. Upoważnione zostały do wydawania zarządzeń, na podstawie których miał być egzekwowany przymus pracy tej grupy ludnościowej dla osób od 12. do 60. roku życia, oraz do wydawania pisemnych zezwoleń na sprzedawanie, zastawianie lub rozporządzanie w inny sposób narzędzi zawodowych należących do osób z tej kategorii mieszkańców GG wyznaczonej przez Niemców. Nabywanie takich narzędzi, a nawet ich posiadanie, było zabronione bez zezwolenia starosty lub starosty miejskiego⁴⁵.

⁴⁰ Rozporządzenie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 3.11.1939 r. o udzielaniu wynagrodzeń znowu zatrudnionym urzędnikom i funkcjonariuszom polskim z dnia 6.12.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 12, s. 210—211, § 1—3, 5).

⁴¹ Rozporządzenie o noszeniu broni przez polskich urzędników leśnych w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 14.12.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 13, s. 223, § 1).

⁴² Rozporządzenie łowieckie dla Generalnego Gubernatorstwa z dnia 13.06.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 43, s. 204—220, § 5, 8).

⁴³ Rozporządzenie o obowiązku meldowania się obcokrajowców z dnia 14.12.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 13, s. 223—224, § 1—4, 7).

⁴⁴ Rozporządzenie o konfiskacie aparatów radiowych z dnia 15.12.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 13, s. 225—226, § 3—4).

⁴⁵ Drugie postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 28.10.1939 r. o wprowadzeniu przymusu pracy dla ludności żydowskiej Generalnego Gubernatorstwa (Postanowienie o sporządzeniu spisu) z dnia 12.12.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 14, s. 240—242, § 3, 6).

Do nich też należało odbieranie od urzędników i pracowników polskiej służby publicznej przedmiotów wartościowych, pieniędzy, kosztowności, aktów i innych materiałów piśmiennych, jeśli były własnością państwa polskiego bądź podległych mu organów lub instytucji publicznych⁴⁶. Przyjmowali także zgłoszenia majątku mieszkańców GG narodowości żydowskiej (zgodnie z przepisami do 1 marca 1940 r., ale mogli krótkoterminowo przedłużyć ten limit)⁴⁷.

Starostowie i starostowie miejscy wydawali kartę rozpoznawczą o przynależności do narodu niemieckiego dla osób zamieszkałych na podległym im terenie⁴⁸. Kontrolowali obowiązkowe meldowanie się obywateli Niemiec po przybyciu do GG i wymeldowywanie się w przypadku wyjazdu⁴⁹. Udzielali zezwoleń na handlowanie mydłem i środkami do prania wszelkiego rodzaju handlarzom, hurtownikom i sklepom sprzedaży detalicznej i zostali zobowiązani do sporządzania spisów tych podmiotów na podległym im terenie⁵⁰. Starostowie i starostowie miejscy wypełniali zadania wchodzące według niemieckiego prawa stanu cywilnego w zakres niższej władzy administracyjnej w stosunku do Niemców zamieszkałych w GG, byli traktowani jako miejscowa władza policyjna, zgodnie z przepisami tego prawa. Na podległym im terenie wykonywał swe czynności służbowe urzędnik stanu cywilnego mianowany przez kierownika Wydziału Spraw Wewnętrznych w Urzędzie Generalnego Gubernatora⁵¹.

Starostom i starostom miejskim podlegali radcy szkolni⁵². Starostowie i starostowie miejscy wyrażali zgodę na czynności dotyczące obrotu nieruchomościami, powierzono im funkcje organów opiekuńczych w stosunku do osób przynależnych do narodu niemieckiego w GG⁵³. Przejmowali na rzecz GG majątek

⁴⁶ Rozporządzenie o obowiązku byłych urzędników i pracowników dawniejszej polskiej służby publicznej meldowania i wydania przedmiotów wartościowych i aktów z dnia 17.01.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 4, s. 13—14, § 1).

⁴⁷ Rozporządzenie o obowiązku zgłoszenia majątku żydowskiego w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 24.01.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 7, s. 32, § 3).

⁴⁸ Rozporządzenie o wprowadzeniu karty rozpoznawczej dla przynależnych do narodu niemieckiego w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 26.01.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 7, s. 36, § 2).

⁴⁹ Verordnung über die Meldepflicht der deutschen Staatsangehörigen im Generalgouvernement. Vom 28.02.1940 (rozporządzenie to opublikowano wyłącznie w języku niemieckim) (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 17, s. 90, § 1—3).

⁵⁰ Rozporządzenie o wyrobie i sprzedaży mydeł i środków do prania wszelkiego rodzaju (Rozporządzenie mydlane) z dnia 1.02.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 10, s. 46—48, § 8).

⁵¹ Rozporządzenie o prawie stanu cywilnego Niemców w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 16.03.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 21, s. 105, § 6, 7, ust 1, 11).

⁵² Rozporządzenie o strukturze zarządu szkolnego w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 16.03.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 21, s. 106—108, § 7).

⁵³ Rozporządzenie o obrocie nieruchomościami w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 27.03.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 23, s. 115, § 1—2); Rozporządzenie w sprawie opieki nad przynależnymi do narodu niemieckiego w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 27.03.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 23, s. 117, § 3).

rozwiązanych przez niemieckie władze okupacyjne stowarzyszeń polskich⁵⁴. Egzekwowali ponadto obowiązek meldowania się oficerów Wojska Polskiego (także emerytowanych)⁵⁵.

U boku starostów i starostów miejskich funkcjonowali niemieccy lekarze urzędowi, którzy byli upoważnieni do poddania badaniu lekarskiemu i w razie potrzeby także leczeniu każdą osobę podejrzaną o chorobę płciową⁵⁶. Traktowani byli jako urzędy zdrowia zgodnie z przepisami niemieckiego prawa stanu cywilnego obowiązującego Niemców zamieszkałych w GG⁵⁷.

Na szczeblu powiatu funkcjonowali powiatowi (miejscy) radcy szkolni. Stanowiska te były zastrzeżone dla obywateli Rzeszy albo dla osób „przynależnych do narodu niemieckiego”. Sprawowali bezpośredni zarząd szkolny i bezpośredni nadzór szkolny na podległych im terenach. Fakultatywnie mogli mieć przydzielonych do pomocy inspektorów szkolnych na dwuletnią kadencję, która mogła być przedłużona. Funkcję inspektorów szkolnych dla szkół polskich i ukraińskich mogli też pełnić Polacy i Ukraińcy⁵⁸. Powiatowi (miejscy) radcy szkolni udzielali zezwoleń na prowadzenie prywatnej działalności oświatowej⁵⁹.

Dla administracji okupacyjnej na poziomie gminnym należy przywołać w pierwszej kolejności wspomniane już rozporządzenie o zarządzie gmin polskich z dnia 28 listopada 1939 r.⁶⁰. Zastosowano w nim szczególny sposób redagowania aktów normatywnych. Za organ administracji na szczeblu gminy uznano burmistrza, uregulowano jego status i kompetencje, po czym stwierdzono, że przepisy te odnoszą się także do stanowiska wójta w gminach zbiorowych⁶¹. Burmistrzom powierzono zarząd podległej im jednostki podziału terytorialnego i obarczono ich pełną i wyłączną odpowiedzialnością (także za gospodarkę finansową). W razie niemożności wykonywania obowiązków przejmowali je ich zastępcy. Burmistrzowie reprezentowali gminę na zewnątrz. Byli przełożonymi wszystkich osób zatrudnionych w administracji gminnej, mieli prawo ich zatrudniania, ale także zwalniania. Istotny był przepis stanowiący,

⁵⁴ Rozporządzenie o stowarzyszeniach w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 23.07.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 48, s. 226, § 5).

⁵⁵ Rozporządzenie o meldowaniu się oficerów polskich w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 31.07.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 49, s. 235, § 1).

⁵⁶ Rozporządzenie o zwalczaniu chorób płciowych w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 22.02.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 15, s. 81, § 3).

⁵⁷ Rozporządzenie o prawie stanu cywilnego Niemców w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 16.03.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 21, s. 105, § 10).

⁵⁸ Rozporządzenie o strukturze zarządu szkolnego w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 16.03.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 21, s. 106—108, § 1, 2, 7, 8).

⁵⁹ Rozporządzenie o nauce prywatnej w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 23.04.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 33, s. 160, § 2).

⁶⁰ Rozporządzenie o zarządzie gmin polskich z dnia 28.11.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 9, s. 71—72).

⁶¹ *Ibidem*, § 8.

że burmistrz w każdej gminie ma należeć do przeważającej grupy narodowej. Mniejsze znaczenie miały moim zdaniem uregulowania dotyczące powoływania przez burmistrza doradców (5 w miejscowościach do 10 tysięcy mieszkańców i 10 — w miejscowościach przekraczających tę liczebność)⁶².

W ramach szczegółowych przepisów przywołać należy nałożenie na burmistrzów odpowiedzialności (obok rad żydowskich) za sporządzanie spisów ludności żydowskiej podlegającej przymusowi pracy w GG⁶³. Zarządy gmin wymierzały podatek przemysłowy i wydawały płatnikom kartę przemysłowo-podatkową. Równolegle wymierzały i pobierały podatek drogowy⁶⁴.

Pod koniec omawianego okresu generalny gubernator wydał rozporządzenie, które miało bardzo istotne znaczenie dla wszystkich szczebli administracji terytorialnej⁶⁵. Kluczowe znaczenie miało powoływanie związków gmin dla obszarów starostw powiatowych. Szczegółowo uregulowano uprawnienia tego nowego tworu w stosunku do majątku komunalnego oraz sformułowano szeroki zakres kompetencji do wykonywania przyszłych działań. Uwzględniono zmiany wynikające z reorganizacji podziału GG na powiaty i gminy w stosunku do podziału terytorialnego funkcjonującego w II Rzeczypospolitej. Starosta powiatowy miał kierować administracją związku gmin, uzyskał możliwości tworzenia potrzebnego aparatu urzędniczego, nałożono na niego pełną odpowiedzialność za sprawowanie tego kierownictwa. Bezpośredni nadzór państwowy nad związkami gmin powierzono szefowi okręgu, uzyskał on też pewne dodatkowe uprawnienia szczegółowe⁶⁶. W tym samym dniu wydane zostało rozporządzenie o pobieraniu danin, w którym uregulowano kompetencje administracji gminnej oraz starostów powiatowych w tym zakresie⁶⁷.

Przywołane przepisy z 1940 r. wydawane były przez generalnego gubernatora i zawarte w części I Dziennika Rozporządzeń Generalnego Gubernatora dla okupowanych polskich obszarów (dalej: Dz.RGGOP). Mniejsze znaczenie miały akty niższego rzędu (zarządzenia policyjne, rozporządzenia wykonawcze, postanowienia wykonawcze, ordynacje taryfowe, zarządzenia, obwieszczenia), zamieszczane w części II tego publikatora⁶⁸. W celu zapewnienia rzetelności

⁶² Ibidem, § 1—5, 7.

⁶³ Drugie postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 28.10.1939 r. o wprowadzeniu przymusu pracy dla ludności żydowskiej Generalnego Gubernatorstwa (Postanowienie o sporządzeniu spisu) z dnia 12.12.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 14, s. 240, § 3).

⁶⁴ Rozporządzenie o podatku przemysłowym (opłata rejestracyjna) z dnia 14.02.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 12, s. 51—52, § 4, 7).

⁶⁵ Rozporządzenie o tworzeniu i administracji związków gmin w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 27.06.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 43, s. 208—210).

⁶⁶ Ibidem, § 1—14.

⁶⁷ Rozporządzenie o pobieraniu daniny od mieszkańców z dnia 27.06.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 44, s. 211—213, § 1, 3, 5, 6).

⁶⁸ A. Wrzyszc: *Hierarchia aktów...*, s. 700.

narracji niniejszego opracowania uregulowania odnoszące się do administracji lokalnej zawarte w części II Dz.RGGOP także należy przytoczyć⁶⁹.

⁶⁹ Czwarte postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 17.11.1939 r. o prawie podatkowym i administracji podatkowej z dnia 13.12.1939 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 1, s. 2); Obwieszczenie o inspektorach skarbowych w okręgu Warschau (Warszawa) z dnia 13.12.1939 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 1, s. 5—6); Piąte postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 23.11.1939 r. o gospodarce żywienia i rolnictwie w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 20.01.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 4, s. 39, § 7—9); Szóste postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 23.11.1939 r. o gospodarce żywienia i rolnictwie w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 21.01.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 4, s. 40—41, § 2); Siódme postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 23.11.1939 r. o gospodarce żywienia i rolnictwie w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 22.01.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 4, s. 42, § 1—2); Drugie rozporządzenie wykonawcze z dnia 9.01.1940 r. do rozporządzenia celnego z dnia 17.11.1939 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 6, s. 58—59, § 1—3); Piąte postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 17.11.1939 r. o prawie podatkowym i administracji podatkowej z dnia 20.01.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 6, s. 59—60); Pierwsze postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 23.01.1940 r. o obowiązku posługujących się furmanką i wiejskich posiadaczy furmanek do oddania usług zaprzęgowych z dnia 24.01.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 6, s. 63, § 1); Obwieszczenie o inspektorach skarbowych w okręgu Lublin z dnia 20.01.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 6, s. 64); Pierwsze postanowienie wykonawcze z dnia 2.02.1940 r. do rozporządzenia o wprowadzeniu karty rozpoznawczej dla przynależnych do narodu niemieckiego w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 26.01.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 8, s. 73—75, § 2, 5); Drugie rozporządzenie wykonawcze do rozporządzenia o dopuszczeniu do ruchu pojazdów mechanicznych w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 23.11.1939 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 9, s. 81—82, § 1—3); Trzecie rozporządzenie wykonawcze z dnia 26.01.1940 r. do rozporządzenia celnego z dnia 17.11.1939 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 11, s. 101—102, § 1—3); Czwarte rozporządzenie wykonawcze z dnia 30.01.1940 r. do rozporządzenia celnego z dnia 17.11.1939 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 11, s. 102, § 1—2); Dziewiąte postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 23.11.1939 r. o gospodarce żywienia i rolnictwie w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 12.02.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 10, s. 91, § 3); Dziesiąte postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 23.11.1939 r. o gospodarce żywienia i rolnictwie w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 6.03.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 19, s. 167, § 3); Pierwsze postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 15.11.1939 r. o konfiskacie majątku byłego państwa polskiego na obszarze Generalnego Gubernatorstwa z dnia 16.03.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 21, s. 176, § 3); Pierwsze postanowienie wykonawcze do rozporządzenia o obrocie nieruchomościami w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 27.03.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 24, s. 188, § 2—7); Zarządzenie nr 1 kierownika urzędu gospodarowania surowcami i towarami włókienniczymi w Generalnym Gubernatorstwie o detalicznym handlu towarami włókienniczymi i niewłókienniczymi towarami krótkimi z dnia 15.04.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 28, s. 214, § 1); Zarządzenie nr 2 kierownika urzędu gospodarowania surowcami i towarami włókienniczymi w Generalnym Gubernatorstwie o oddaniu towarów włókienniczych i niewłókienniczych towarów krótkich przez przedsiębiorstwa handlu detalicznego łącznie z handlem domokrażnym konsumentom z dnia 15.04.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 28, s. 215, § 2); Zarządzenie nr 4 kierownika urzędu gospodarowania surowcami i towarami włókienniczymi w Generalnym Gubernatorstwie o użyciu ściągniętych lub zabezpieczonych towarów włókienniczych i niewłókienniczych towarów krótkich z dnia 15.04.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 28, s. 218, § 1); Drugie postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia

Akt normatywny zamykający zakres tematyczny niniejszego artykułu to dekret H. Franka z dnia 31 lipca 1940 r. ustanawiający nazwę „Generalne Gubernatorstwo”⁷⁰. Mam nadzieję, że szczegółowe opracowania omawiające administrację terytorialną w poszczególnych okręgach GG zweryfikują skuteczność niemieckiego ustawodawstwa okupacyjnego odnoszącego się do tej problematyki.

Bibliografia

Akty normatywne

- Czwarte postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 17.11.1939 r. o prawie podatkowym i administracji podatkowej z dnia 13.12.1939 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 1, s. 2).
- Czwarte rozporządzenie wykonawcze z dnia 30.01.1940 r. do rozporządzenia celnego z dnia 17.11.1939 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 11, s. 102, § 1—2).
- Drugie postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 27.03.1940 r. o gospodarce pojazdami mechanicznymi w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 28.03.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 30, s. 230, § 6).
- Drugie postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 28.10.1939 r. o wprowadzeniu przymusu pracy dla ludności żydowskiej Generalnego Gubernatorstwa (Postanowienie o sporządzeniu spisu) z dnia 12.12.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 14, s. 240, § 3).
- Drugie postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 28.11.1939 r. o ustanowieniu rad żydowskich z dnia 7.06.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 45, s. 387, § 1).
- Drugie rozporządzenie o ubezpieczeniu społecznym w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 7.03.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 18, s. 94—95, § 9—11).

27.03.1940 r. o gospodarce pojazdami mechanicznymi w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 28.03.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 30, s. 230, § 6); Pierwsze postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 28.11.1939 r. o ustanowieniu rad żydowskich z dnia 25.04.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 32, s. 249, § 3); Pierwsze zarządzenie o rozdziale skór i gospodarce obuwem w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 30.04.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 35, s. 261—264, § 1, 4, 5, 12, 14, 16); Pierwsze postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 22.02.1940 r. o zwalczaniu chorób płciowych w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 24.05.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 41, s. 319—320, § 1—2); Drugie postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 28.11.1939 r. o ustanowieniu rad żydowskich z dnia 7.06.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 45, s. 387, § 1); Pierwsze postanowienie wykonawcze z dnia 14.06.1940 r. do rozporządzenia łowieckiego z dnia 13.06.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 45, s. 388, § 5).

⁷⁰ A. Weh: *Prawo Generalnego Gubernatorstwa...*, A 102. Dekret w sprawie nowych uregulowań administracyjnych w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 31.07.1940 r. Dekret ten nie został opublikowany w Dz.RGGOP.

- Drugie rozporządzenie wykonawcze z dnia 9.01.1940 r. do rozporządzenia celnego z dnia 17.11.1939 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 6, s. 58—59, § 1—3).
- Drugie rozporządzenie wykonawcze do rozporządzenia o dopuszczeniu do ruchu pojazdów mechanicznych w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 23.11.1939 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 9, s. 81—82, § 1—3).
- Dziesiąte postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 23.11.1939 r. o gospodarce żywienia i rolnictwie w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 6.03.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 10, s. 91, § 3; nr 19, s. 167, § 3).
- Obwieszczenie o inspektorach skarbowych w okręgu Lublin z dnia 20.01.1940 r. (Dziennik Rozporządzeń Generalnego Gubernatora dla okupowanych polskich obszarów [dalej: Dz.RGGOP] 1940, cz. II, nr 6, s. 64).
- Obwieszczenie o inspektorach skarbowych w okręgu Warschau (Warszawa) z dnia 13.12.1939 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 1, s. 5—6).
- Obwieszczenie w sprawach personalnych z dnia 31.10.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 2, s. 15, ust. 3—6).
- Odezwa naczelnego dowódcy wojska z dnia 1.09.1939 r. (Dziennik Rozporządzeń dla obszarów okupowanych w Polsce [dalej: Dz.ROP] 1939, nr 1, s. 1).
- Piąte postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 17.11.1939 r. o prawie podatkowym i administracji podatkowej z dnia 20.01.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 6, s. 59—60).
- Piąte postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 23.11.1939 r. o gospodarce żywienia i rolnictwie w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 20.01.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 4, s. 39, § 7—9).
- Pierwsze postanowienie wykonawcze do rozporządzenia łowieckiego z dnia 13.06.1940 r. z dnia 14.06.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 45, s. 388, § 5).
- Pierwsze postanowienie wykonawcze do rozporządzenia o obrocie nieruchomościami w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 27.03.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 24, s. 188, § 2—7).
- Pierwsze postanowienie wykonawcze do rozporządzenia o wprowadzeniu karty rozpoznawczej dla przynależnych do narodu niemieckiego w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 26.01.1940 r. z dnia 2.02.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 8, s. 73—75, § 2, 5).
- Pierwsze postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 15.11.1939 r. o konfiskacie majątku byłego państwa polskiego na obszarze Generalnego Gubernatorstwa z dnia 16.03.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 21, s. 176, § 3).
- Pierwsze postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 22.02.1940 r. o zwalczaniu chorób płciowych w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 24.05.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 41, s. 319—320, § 1—2).
- Pierwsze postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 23.01.1940 r. o obowiązku posługujących się furmanką i wiejskich posiadaczy furmanek do oddania usług zaprzęgowych z dnia 24.01.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 6, s. 63, § 1).
- Pierwsze postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 28.11.1939 r. o ustanowieniu rad żydowskich z dnia 25.04.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 32, s. 249, § 3).

- Pierwsze rozporządzenie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 17.10.1939 r. o ubezpieczeniu społecznym na okupowanych obszarach polskich z dnia 20.11.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 8, s. 66, ust. 1—3).
- Pierwsze rozporządzenie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 26.10.1939 r. o wprowadzeniu obowiązku pracy dla polskiej ludności Generalnego Gubernatorstwa z dnia 31.10.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 2, s. 14—15, § 2—5).
- Pierwsze rozporządzenie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 31.10.1939 r. o unormowaniu warunków pracy oraz o ochronie pracy w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 1.11.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 3, s. 20, § 1, 3).
- Pierwsze zarządzenie o rozdziale skór i gospodarce obuwem w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 30.04.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 35, s. 261—264, § 1, 4, 5, 12, 14, 16).
- Rozporządzenie łowieckie dla Generalnego Gubernatorstwa z dnia 13.06.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 43, s. 204—220, § 5, 8).
- Rozporządzenie naczelnego dowódcy wschodu o poruczeniu władzy wydawania przepisów prawnych naczelnemu szefowi administracji z dnia 16.10.1939 r. (Dz.ROP 1939, nr 12, s. 53—54, § 1).
- Rozporządzenie naczelnego szefa administracji przy naczelnym dowódcy wschodu o polskim podatku dochodowym na rok 1939 z dnia 16.10.1939 r. (Dz.ROP 1939, nr 12, s. 55, ust. IV).
- Rozporządzenie o cennikach z dnia 26.01.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 9, s. 42—43, § 6).
- Rozporządzenie o dopuszczeniu do ruchu pojazdów mechanicznych w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 23.11.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 12, s. 205, § 3).
- Rozporządzenie o działalności kulturalnej w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 19.02.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 21, s. 103—104, § 1).
- Rozporządzenie o konfiskacie aparatów radiowych z dnia 15.12.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 13, s. 225—226, § 3—4).
- Rozporządzenie o leśnictwie i łowiectwie w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 31.10.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 4, s. 25—26, § 7).
- Rozporządzenie o meldowaniu się oficerów polskich w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 31.07.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 49, s. 235, § 1).
- Rozporządzenie o nabywaniu przemysłowych przedsiębiorstw, zakładów i praw udziałowych w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 23.04.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 35, s. 172, § 3).
- Rozporządzenie o nadzorze przemysłowym w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 23.02.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 15, s. 83, § 2).
- Rozporządzenie o nauce prywatnej w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 23.04.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 33, s. 160, § 2).
- Rozporządzenie o noszeniu broni przez polskich urzędników leśnych w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 14.12.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 13, s. 223, § 1).
- Rozporządzenie o obowiązku byłych urzędników i pracowników dawniejszej polskiej służby publicznej meldowania i wydania przedmiotów wartościowych i aktów z dnia 17.01.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 4, s. 13—14, § 1).
- Rozporządzenie o obowiązku meldowania się obcokrajowców z dnia 14.12.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 13, s. 223—224, § 1—4, 7).

- Rozporządzenie o obowiązku zgłoszenia majątku żydowskiego w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 24.01.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 7, s. 32, § 3).
- Rozporządzenie o obrocie nieruchomościami w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 27.03.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 23, s. 115, § 1—2).
- Rozporządzenie o ograniczeniu zmiany miejsca pracy z dnia 22.02.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 15, s. 81, § 7).
- Rozporządzenie o pobieraniu daniny od mieszkańców z dnia 27.06.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 44, s. 211—213, § 1, 3, 5, 6).
- Rozporządzenie o podatku przemysłowym (opłata rejestracyjna) z dnia 14.02.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 12, s. 51—52, § 4, 7).
- Rozporządzenie o prawie stanu cywilnego Niemców w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 16.03.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 21, s. 105, § 6, 7, 10).
- Rozporządzenie o rozciąganiu obowiązku pracy dla ludności polskiej Generalnego Gubernatorstwa z dnia 14.12.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 13, s. 224—225, § 1).
- Rozporządzenie o sądach specjalnych w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 15.11.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 6, s. 34, § 1).
- Rozporządzenie o sądownictwie niemieckim w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 19.02.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 13, s. 58, § 2, 6; s. 64, § 33).
- Rozporządzenie o sądownictwie polskim w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 19.02.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 13, s. 65, § 6, 8; s. 67, § 16, 19).
- Rozporządzenie o stowarzyszeniach w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 23.07.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 48, s. 226, § 5).
- Rozporządzenie o strukturze zarządu szkolnego w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 16.03.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 21, s. 106—108, § 1, 2, 5, 6, 7, 8).
- Rozporządzenie o tworzeniu i administracji związków gmin w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 27.06.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 43, s. 208—210).
- Rozporządzenie o udzielaniu zapomóg bezrobotnym z dnia 16.12.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 13, s. 226—228, § 2, 9).
- Rozporządzenie o unormowaniu warunków pracy oraz o ochronie pracy na okupowanych obszarach polskich z dnia 17.10.1939 r. (Dz.ROP 1939, nr 12, s. 57, § 6).
- Rozporządzenie o unormowaniu warunków pracy oraz o ochronie pracy w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 31.10.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 2, s. 13, § 3—4).
- Rozporządzenie o ustanowieniu zarządców zleconych dla przedsiębiorstw, zakładów i nieruchomości w okupowanych, dawniej polskich obszarach z dnia 29.09.1939 r. (Dz.ROP 1939, nr 7, s. 21—22, § 1—4).
- Rozporządzenie o używaniu kolei przez Żydów w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 26.01.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 10, s. 45, § 1).
- Rozporządzenie o wprowadzeniu karty rozpoznawczej dla przynależnych do narodu niemieckiego w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 26.01.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 7, s. 36, § 2).
- Rozporządzenie o wyrobie i sprzedaży mydeł i środków do prania wszelkiego rodzaju (Rozporządzenie mydlane) z dnia 1.02.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 10, s. 46—48, § 8, 12).
- Rozporządzenie o założeniu miasta „Deutsch Przemysł” (Przemysł Niemiecki) z dnia 27.06.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 45, s. 217—218, § 1—5).

- Rozporządzenie o zarządzie gmin polskich z dnia 28.12.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 9, s. 71—72, § 6, 8—10).
- Rozporządzenie o zwalczaniu chorób płciowych w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 22.02.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 15, s. 81, § 3).
- Rozporządzenie w sprawie opieki nad przynależnymi do narodu niemieckiego w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 27.03.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 23, s. 117, § 3).
- Rozporządzenie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 3.11.1939 r. o udzielaniu wynagrodzeń znowu zatrudnionym urzędnikom i funkcjonariuszom polskim z dnia 6.12.1939 r. (Dz.RGGOP 1939, nr 12, s. 210—211, § 1—3, 5).
- Siódme postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 23.11.1939 r. o gospodarce wyżywienia i rolnictwie w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 22.01.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 4, s. 42, § 1—2).
- Szóste postanowienie wykonawcze do rozporządzenia z dnia 23.11.1939 r. o gospodarce wyżywienia i rolnictwie w Generalnym Gubernatorstwie z dnia 21.01.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 4, s. 40—41, § 2).
- Trzecie rozporządzenie wykonawcze z dnia 26.01.1940 r. do rozporządzenia celnego z dnia 17.11.1939 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 11, s. 101—102, § 1—3).
- Ustawa dewizowa dla okupowanego, dawniej polskiego obszaru (bez Wschodniego Górnego Śląska) z dnia 7.10.1939 r. (Dz.ROP 1939, nr 9, s. 11—40, § 1, 4—15).
- Verordnung über die Meldepflicht der deutschen Staatsangehörigen im Generalgouvernement. Vom 28.02.1940 (Dz.RGGOP 1940, cz. I, nr 17, s. 90, § 1—3).
- Zarządzenie nr 1 kierownika urzędu gospodarowania surowcami i towarami włókienniczymi w Generalnym Gubernatorstwie o detalicznym handlu towarami włókienniczymi i niewłókienniczymi towarami krótkimi z dnia 15.04.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 28, s. 214, § 1).
- Zarządzenie nr 2 kierownika urzędu gospodarowania surowcami i towarami włókienniczymi w Generalnym Gubernatorstwie o oddaniu towarów włókienniczych i niewłókienniczych towarów krótkich przez przedsiębiorstwa handlu detalicznego łącznie z handlem domokrażnym konsumentom z dnia 15.04.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 28, s. 215, § 2).
- Zarządzenie nr 4 kierownika urzędu gospodarowania surowcami i towarami włókienniczymi w Generalnym Gubernatorstwie o użyciu ściągniętych lub zabezpieczonych towarów włókienniczych i niewłókienniczych towarów krótkich z dnia 15.04.1940 r. (Dz.RGGOP 1940, cz. II, nr 28, s. 218, § 1).

Literatura

- Cygański M.: *Chef der Zivilverwaltung beim Armee- Oberkommando 8 i pozostałe po nim akta*. „Archeion” 1959, T. 31.
- Dziobek-Romański J.: *Organizacja administracji władz okupacyjnych na ziemiach polskich w latach 1939—1945*. „Rocznik Nauk Prawnych” 2012, T. 22, nr 3.
- Jędrzejewski E.: *Hitlerowska koncepcja administracji państwowej 1933—1945. Studium polityczno-prawne*. Wrocław 1974.

- Kozera Ł., Wojtasik M.: *Zarys administracyjny niemieckiej okupacji Generalnej Guberni (komentarz i teksty źródłowe)*. Chełm 2008.
- Kozyra W.: *Okupacyjna administracja niemiecka na ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1939—1945*. „Annales UMCS” 2013, Vol. LX.
- Schenk D.: *Hans Frank. Biografia generalnego gubernatora*. Tłum. K. Jachimczak. Kraków 2009.
- Weh A.: *Prawo Generalnego Gubernatorstwa w układzie rzeczowym z objaśnieniami i szczegółowym skorowidzem*. Kraków 1941.
- Witkowski W.: *Historia administracji w Polsce 1764—1989*. Warszawa 2007.
- Wrzyszc A.: *Hierarchia aktów prawnych wprowadzonych przez okupanta niemieckiego w Generalnym Gubernatorstwie w latach 1939—1945*. „Studia Iuridica Lublinensia” 2014, T. 22.
- Wrzyszc A.: *Okupacyjne sądownictwo niemieckie w Generalnym Gubernatorstwie 1939—1945. Organizacja i funkcjonowanie*. Lublin 2008.

Andrzej Wrzyszc

Gebietsverwaltung in der Gesetzgebung des deutschen Besatzers im Generalgouvernement (1939—1944) Teil I (01.09.2019—31.07.1940)

Schlüsselwörter: Gebietsverwaltung, deutsche Besatzung, Generalgouvernement, Gesetzgebung der deutschen Besatzer

Zusammenfassung: Der Artikel ist ein Teil einer umfassenderen Studie. Zwei weitere Teile sind geplant, in denen diese Problematik fortgesetzt wird. Ziel dieses Beitrags ist es, die Zuständigkeiten der Organe der deutschen Gebietsverwaltung im Generalgouvernement in den Jahren 1939—1940 darzustellen. Sie ergaben sich aus den Bestimmungen der deutschen Besatzungsbehörden. Die interne Struktur des Artikels basiert auf dem gemischten (inhaltlichen und chronologischen) Kriterium. Es werden die Regelungen präsentiert, die die Verwaltung erstens auf der Distriktsebene, zweitens — auf der Kreisebene und drittens — auf der Gemeindeebene betreffen. In allen drei Teilen wird auf normative Akte in chronologischer Reihenfolge Bezug genommen.

Andrzej Wrzyszc

Territorial administration in the German occupier's legislation in the General Government (1939—1944) Part I (01.09.1939—31.07.1940)

Keywords: territorial administration, German occupation, General Government, German occupation, German occupant legislation

Summary: This article is a part of a broader study. Two more parts are planned in which this issue will be continued. The aim of this publication is to present the competences of the German territorial administration bodies in the General Government in the years 1939—1940. They re-

sulted from the regulations established by the German occupation authorities. The internal structure of the study is based on a mixed criterion (substantive and chronological). In the first place, the regulations concerning administration at the district level are presented, in the second — at the powiat level, in the third — at the municipal level. Within these three parts, normative acts are referred to in chronological order.